

บทที่ 5

สรุป การนำผลการวิจัยไปใช้ ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาความทรงจำร่วมของชาวม้งหมู่บ้านหนองหอยพบว่าความทรงจำที่เล่า บางเรื่องเป็นความทรงจำส่วนบุคคล หลายเรื่องเป็นความทรงจำร่วมของครอบครัว ญาติพี่น้อง และชุมชน โดยจัดเป็นหมวดหมู่ ดังนี้ การตั้งถิ่นฐาน ประวัติชื่อหมู่บ้าน ตำนานพื้นที่หมู่บ้าน หมู่บ้านหนองหอยในอดีต การแยกหมู่บ้านหนองหอยเก่าและหนองหอยใหม่ ความเชื่อและศาสนา คริสต์ศาสนากับชุมชน ระบบครอบครัว การแต่งกาย อาหารการกิน สุขภาพอนามัย คนตรี ปีใหม่ม้ง การตัดลินคัตติความ นิทาน ชุมชนหนองหอยในสายตาของคนภายนอก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับชาวม้งหมู่บ้านหนองหอย โครงการหลวงกับการแก้ไขปัญหาฝิ่น ระบบสาธารณสุขโรคของชุมชน และการท่องเที่ยวชุมชน ความทรงจำร่วมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการหล่อหลอมตนเองของชุมชนจากพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงที่ยังคงอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนไว้ได้อย่างเหมาะสม และพร้อมที่จะถ่ายทอดให้อนุชนรุ่นหลังได้รับรู้เพื่อความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ

ความทรงจำร่วมของชาวม้งหมู่บ้านหนองหอยแบ่งเป็น 3 ประเด็นดังนี้ ประเด็นแรก ความทรงจำจากวิถีชีวิตที่มีการสืบทอด ได้แก่ ประเพณี ความเชื่อ นิทานและคำสอนที่สะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของชาวม้งที่ยังคงดำรงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ประเด็นที่สอง ความทรงจำที่เกิดจากกระบวนการปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีพ ได้แก่ เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชุมชน ตั้งแต่เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านหนองหอย กระทั่งถึงวาระปฏิบัติหน้าที่ของโครงการหลวงเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชุมชนอย่างต่อเนื่องจากการทำไร่เลื่อนลอยพัฒนามาสู่การเป็นชุมชนในโครงการหลวง ประเด็นสุดท้าย ความทรงจำด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนที่แสดงให้เห็นพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยเกิดจากความร่วมมือของโครงการหลวงหนองหอย องค์การของรัฐ และชาวม้งหมู่บ้านหนองหอย ปัจจุบันนี้พื้นที่ท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ขยายไปจนถึงดอยม่อนแจ่มที่กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมากโดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว

นอกจากนี้ตำนานพื้นเมืองขุนหลวงวิรังคะและพระนางจามเทวีซึ่งเป็นเรื่องราวที่เล่าสืบต่อกันมาอย่างยาวนานหลายร้อยปีในเขตจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูนจนถึงทุกวันนี้ ก็ได้ปรากฏหลักฐานของตำนานซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ของหมู่บ้านหนองหอยเก่า และถูกถ่ายทอดเป็นเรื่องราวของชาวม้งรุ่นแล้วรุ่นเล่า เรื่องราวของขุนหลวงวิรังคะจึงกลายเป็นประวัติศาสตร์ชุมชน

ด้วยเหตุที่หมู่บ้านตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่โดยรอบวัดที่คดอว้าหล่องอันเป็นที่สถิตย์ของศาลขุนหลวงวิรังคะ ชาวชุมชนต่างให้ความเคารพและยกย่องให้ขุนหลวงวิรังคะเป็นผีหลวงที่คอยปกป้องรักษา เติมเต็มความปรารถนาและเป็นที่พึ่งพิงทางจิตใจโดยประกอบพิธีเช่นไหว้เป็นประจำทุกปี การบอกเล่าสืบต่อกันมาของชาวม้งอาจเพี้ยนไปจากตำนานพื้นเมืองบ้าง ดังนั้นเรื่องราวของขุนหลวงวิรังคะจากคำบอกเล่าของชาวม้งหมู่บ้านหนองหอยจึงกลายเป็นความทรงจำอีกชุดหนึ่งของชุมชนแห่งนี้

การนำผลการวิจัยไปใช้

เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ.2554 คณะนักวิจัยชุดโครงการหลวง: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนพื้นที่สูง กรณีศึกษาชุมชนในโครงการหลวงหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้ประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกับคณะครูโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2 ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำผลของการวิจัย จำนวน 9 โครงการย่อยมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอน ผลที่ได้จากการประชุม คือ หลักสูตรสถานศึกษาในส่วนของหลักสูตรท้องถิ่นพร้อมทั้งแผนการสอนจำนวน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ (ภาคผนวก ค.-ง.) ด้วยเหตุที่ความทรงจำร่วมของชุมชนชาวม้งหมู่บ้านหนองหอยยังไม่เคยถูกรวบรวมมาก่อน ความทรงจำร่วมบางส่วนจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หน่วยการเรียนรู้นิทานพื้นบ้าน เรื่องกำเนิดมนุษย์ และตำนานขุนหลวงวิรังคะแห่งดอยคว้าหล่องถูกจัดอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (ภาคผนวก จ.) ขณะนี้โรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2 ได้เริ่มดำเนินการสอนตามหลักสูตรดังกล่าวแล้ว

ปัญหา

ผลจากการศึกษาพบว่า ผู้อาวุโสที่ยังคงมีชีวิตอยู่ และมีความทรงจำเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตในบางเรื่องนั้นเลือนลางเต็มที่ทำให้บางประเด็นมีข้อมูลไม่เพียงพอ ประกอบกับเยาวชนรุ่นใหม่ขาดความสนใจเรื่องราวและเหตุการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงพัฒนาการของชุมชน รวมทั้งตำนานและคำสอนบางประเภทที่สำคัญต่อการดำรงไว้ซึ่งความภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง นอกจากนี้ ปัญหาด้านภาษาก็ยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญสำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยเหตุที่ผู้สูงวัยส่วนใหญ่สื่อสารด้วยภาษาไทยปัจจุบันได้อย่างไม่เต็มที่นัก ผู้วิจัยจึงต้องอาศัยล่ามแปลภาษาซึ่งส่งผลให้การเก็บข้อมูลล่าช้า เพราะไม่สามารถซักถามได้โดยตรง ประการสุดท้าย ชาวม้งหมู่บ้านหนองหอยประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะฤดู

เกษตร บรรยากาศของหมู่บ้านหนองหอยช่วงเช้าจนถึงตอนบ่ายค่อนข้างเงียบสงบเพราะชาวบ้านต่างออกไปทำไร่ ทำสวน และกลับบ้านช่วงพลบค่ำ ดังนั้นการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่จึงเริ่มต้นหลังอาหารเย็น และเป็นช่วงเวลาของการพักผ่อน ข้อมูลที่ได้มาบางส่วนจึงยังไม่สมบูรณ์นักเพราะเกรงว่าจะรบกวนเวลาพักผ่อนของชาวบ้าน

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากเรื่องราวในอดีต ความเชื่อ รวมทั้งเรื่องเล่าและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนที่เอื้อประโยชน์ทางการศึกษาแก่นุชนรุ่นหลังนับวันจะยิ่งถูกลืมเลือนไปตามกาลเวลา ประกอบกับวัยอันร่วงโรยของผู้อาวุโส และเมื่อผู้อาวุโสได้ลี้ลับจากโลกนี้แล้ว ความทรงจำเหล่านี้จะสูญหายไปจากชุมชนอย่างไร้ร่องรอย ดังนั้นหากเป็นไปได้ควรจัดพิมพ์ความทรงจำร่วมหรือมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปเพื่อเติมเต็มเนื้อหาบางส่วนให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ความทรงจำร่วมที่รวบรวมได้ควรนำกลับไปเล่าให้ชาวชุมชนฟังเพื่อสร้างความเพลิดเพลินและปลูกเรียกความรู้สึกของการอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้กับอนุชนรุ่นหลัง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวควรให้นักเรียนของโรงเรียนเจ้าแม่หลวงอุปถัมภ์ 2 ช่วยเก็บรวบรวมความทรงจำร่วมเพิ่มเติม โดยเก็บรักษาไว้ที่โรงเรียนเพื่อเผยแพร่และศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นต่อไป